

ԱՐՄԵՆ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և
իրավունքի ինստիտուտի ասպիրանտ

ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԸ

Իրավունքի գերակայության՝ որպես իրավունքի համընդհանուր սկզբունքի, և իրավական պետության հայեցակարգի հարաբերակցությունը բավականին արդիական գիտական հիմնահարց է: Ընդունված մոտեցման համաձայն, իրավունքի գերակայությունը համարվում է իրավական պետության սկզբունք: Սակայն մեր կողմից կատարված վերլուծությունը վիճելի է դարձնում այդ մոտեցումը: Հիմնահարցը փորձել ենք ենթարկել կառուցվածքագործառության վերլուծության՝ իրավունքն ու դրա սկզբունքները և պետությունը (նաև նրա սկզբունքները) հասարակական ընդհանուր համակարգում:

Հասարակությունը՝ որպես համակարգ, բաղկացած է հետևյալ ենթահամակարգերից՝ տնտեսական, քաղաքական, հոգևոր-մշակութային, սոցիալական, տեղեկատվական, իրավական և այլն, որոնցից յուրաքանչյուրը ևս ունի իր կառուցվածքային բաղադրատարրերը, կազմակերպման և գործառնության վարման սկզբունքները: Բոլոր ենթահամակարգերից համընդհանուրը, համաներթափանցողը, բոլորին մեկ միասնության մեջ միավորողը (ինտեգրողը) և բոլորի համար համապարտադիրն իրավական համակարգի բաղադրատարր հանդիսացող իրավունքն է: Իրավական համակարգն իր գործողության ոլորտով ներթափանցում է հասարակական բոլոր ենթահամակարգեր՝ իրավական կարգավորման ենթարկելով դրանք: Իրավունքի հետ միասին նման հատկություն ունեն նաև իրավունքի սկզբունքները:

Այժմ դիտարկենք պետության տեղը հասարակական համակարգում: Ընդունված մոտեցման համաձայն՝ պետությունը համարվում է հասարակության քաղաքական համակարգի բաղադրատարրը: Այդ ենթահամակարգում պետությունը համարվում է գլխավոր, կենտրոնական սուբյեկտ, որովհետև օժտված է ինքնիշխանությամբ: Արդի ժամանակներում քաղաքական համակարգի այդ գլխավոր սուբյեկտին վերագրում են իրավական, սոցիալական, ժողովրդավարական և այլ բնութագրեր: Պետությունը՝ որպես հասարակության կառավարման կառույց, ևս օժտված է համաներթափանցելու հատկությամբ, սակայն այդ կառավարումը բացարձակ և ինստիտուցիոնալ չէ, ինչպես իրավական կարգավորումը: Հետևաբար մի սկզբունք, որ ի սկզբանե բնութագրական է իրավունքին, իրավունքի համակարգին, չի կարող վերագրվել միայն պետական համակարգին: Իրավունքի սկզբունքները ևս հաստատում է այս դաստորությունը այն իմաստով, որ մասնավորին բնորոշ հատկությունը չի կարող վերագրվել ընդհանուրին: Ընդհանուրին հատուկ սկզբունքները կարող են գործել մասնավորում՝ ազդել նրա վրա, նույնիսկ դառնալ նրա սկզբունք՝ չկորցնելով իրենց ընդհանրացնող բնույթը և գործողությունը: Ուստի, Իրավական համընդհանուր սկզբունքը (իրավունքի գերակայությունը) գործում է հասարակական բոլոր ոլորտներում, այդ թվում նաև քաղաքական (պետական), և արդյունքում ազդում է դրանց համակարգակազմության վրա:

Իրավունքի և նրա սկզբունքների ու պետության և նրա սկզբունքների վերլուծությունը կառուցվածքագործառության դիրքերից թույլ է տալիս հաստատել, որ իրավունքի բոլոր սկզբունքները, այդ թվում նաև իրավունքի գերակայությունն ավելի ընդհանուր, հասարակական բոլոր համակարգերում գործող հիմնադրույթ է, քան իրավական պետությունը և նրան բնորոշ սկզբունքները: Հետևաբար, սկզբունքը, որ բնորոշ է միայն պետությանը, չի կարող վերաժվել բոլոր համակարգերի համար հանընդհանուր սկզբունքի: Եթե կարգավորման տրամաբանությունը թույլատրեր նման ընթացք, ապա նույն հաջողությամբ կարող էինք պնդել, որ իշխանությունների բաժանումը և հակակշռումն ու հավասարակշռումը՝ որպես իրավական պետության սկզբունք, բնորոշ է նաև հասարակական այլ համակարգերին:

Այսպիսով, իրավունքի գերակայությունը ոչ թե իրավական պետության սկզբունք է, այլ իրավունքի համընդհանուր սկզբունք, որը գործում է հասարակության իրավական համակարգում առաջին հերթին իրավունքին բնորոշ հատկությունների

www.lawinstitute.am

շնորհիվ, համակարգակազմիչ ազդեցություն է թողնում բոլոր հասարակական ենթահամակարգերի վրա, այդ թվում նաև պետության՝ որպես քաղաքական համակարգի գլխավոր սուբյեկտի: Իրավունքի գերակայության սկզբունքի գործողության հետևանքով պետությունն ավանդականից կամ «օրինական պետությունից» վերածվում է իրավականի, այսինքն՝ ոչ միայն օրենքով, այլ նաև հատկապես իրավունքով սահմանափակված պետության:

Իրավունքի գերակայությունից անխուսափելիորեն բխում է իրավունքի առաջնայնությունը քաղաքական իշխանության նկատմամբ: «Իրավունքի գոյությունը, որը բարձր է և՛ կառավարիչից, և կառավարվողներից ու պարտադիր է նրանց համար, անհրաժեշտ հիմնադրույթ է: Իրավունքը ուժի քաղաքականություն չէ. այն պետության գործը չէ: Իրավունքը նախորդում է պետությանը և վեր է կանգնում նրանից: Իրավունքը պետության ուժի սահմանն է, և պետությունը ոչ այլ ինչ է, քան ուժ իրավունքին ծառայելու համար»:

Այս եզրակացությունը հաստատում է նաև այդ երկու երևույթների՝ իրավունքի գերակայության ու իրավական պետության հայեցակարգերի, և իրական առաջացման ժամանակագրական հերթականությունը: Սկզբից քաղաքակրթության մեջ առաջացել է ոչ թե իրավական պետության տեսությունը՝ իրեն հատուկ իրավունքի գերակայության սկզբունքով և այնուհետև դարձրել համընդհանուր իրավական սկզբունք, այլ ընդհակառակը, ուշ միջնադարյան ապակրոնականացված իրավաբանական աշխարհայացքն առաջին հերթին բանաձևեց իրավունքի (օրենքի) գերակայության սկզբունքը, որի զարգացումն և կենսագործումն իրական կյանքում բերեց իրավական պետության տեսության, իսկ այնուհետև իրական իրավական պետության կազմավորմանը:

Պատմական այս փաստը հաստատում են իրավական պետության տեսության ձևավորման ու զարգացման հետազոտողները: Իրավական պետության տեսությունը սահմանափակ պետության տարատեսակ է, որի հայեցակարգը ձևավորվել է մարդկային մտքի պրպտումների արդյունքում, որն ուղղված էր պետական իշխանության սահմանափակմանը:

Ա. Ն. Սոկոլովը, ուսումնասիրելով իրավական պետության տեսության ձևավորման փուլերը և իրական իրավական պետության կայացման գործընթացը Գերմանիայում, գալիս է եզրակացության, որ. «Ի սկզբանե իրավական պետության գաղափարը կապված էր ժողովրդի ինքնիշխանության հաստատման, նրա ազատության երաշխավորվածության, պետությունը հասարակությանը ենթարկելու հետ: Իրավական պետության արժեքային իմաստը հենց նրանում է, որ ստեղծվի պե-

տական-իրավական հարաբերությունների այնպիսի համակարգ, որը կապահովի իրավունքի գերակայությունը հասարակական հարաբերությունների բոլոր ոլորտներում»: Հաջորդ կարևոր եզրակացությունը, որին հանգում է հեղինակը, այն է, որ իրավական պետության հասկացությունը արտահայտում է պետության կապվածությունը և սահմանափակումը իրավունքով, հատկապես ժողովրդավարական սահմանադրությամբ և իրավական օրենքներով: Այդ կապվածության և պետության սահմանափակման գործում հատուկ դեր են խաղում իրավունքում դրված բարոյական գաղափարները, արդարության և մարդասիրական սկզբունքները, այսինքն՝ մարդու իրավունքների և ազատությունների ճանաչման և երաշխավորման հարցերով համամարդկային արժեքները»:

Պետք է նկատի ունենալ, որ նույնիսկ Գերմանիայում, իրավական պետության տեսությունը չունի միանշանակ հասկացություն և բոլորի կողմից հանրաճանաչ համարվող սկզբունքների համակարգ: Այդ հարցը առավել ևս սրված է հետխորհրդային իրավագիտության մեջ, որը ևս աչքի է ընկնում մոտեցումների բազմազանությամբ: Հեղինակների մեծ մասը, հետազոտության առարկա դարձնելով իրավական պետության հիմնահարցը և կառուցելով դրա մոդելը, սկզբում տալիս են դրա բնորոշումը և հիմնականում այդ բնորոշումը հանգում է նրան, որ «իրավական պետությունը իրավունքով սահմանափակված պետություն է»: Բնորոշումը տալուց հետո տեսաբանները թվարկում են իրավական պետության սկզբունքները, որոնք հատուկ են իրավական պետությանը:

Է. Կ. Ուոյաշովը, ներկայացնելով իրավական պետության հիմնախնդիրը, հետևյալ կերպ է բնորոշում այն. «Իրավական պետությունը ժողովրդավարական պետություն է, որում ապահովված է իրավունքի գերակայությունը և որի բարձրագույն առաքելությունը հանդիսանում է մարդու և քաղաքացու իրավունքների ու ազատությունների ճանաչումը, պահպանումը, պաշտպանությունը»: Այնուհետև նա իրավական պետության բնույթը բացահայտում է դրա սկզբունքներով, որոնք են՝ իրավական պետությունը ժողովրդավարական պետություն է, իրավունքի գերակայությունը, օրենքի գերակայությունը, իշխանությունների բաժանումը, իրավունքների և ազատությունների երաշխավորվածությունը և անխախտելիությունը, պետության, հասարակության և անհատի փոխադարձ պատասխանատվությունը: Հեղինակի մոտեցման մեջ և՛ իրավունքի գերակայությունը, և՛ օրենքի գերակայությունը համարվում են առանձին սկզբունքներ: Սակայն կարծում ենք, որ ճիշտ կլինի այդպիսին ճանաչել միայն իրավական օրենքների գերակայությունը:

Ա. Ն. Գոլովիստիկովը իրավական պետու-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

թյունը բնորոշում է որպես ժողովրդավարական պետություն, որի կազմակերպումը և գործունեությունը հիմնված են իրավունքի վրա, կապված են նրա հետ: Նա իրավական պետությանը վերագրում է հետևյալ հատկանիշները՝ իրավունքի գերակայությունը և գերիշխանությունը, իշխանությունների բաժանումը, անհատի իրավունքների իրականությունը, պետության և հասարակության գործառույթների հստակ տարանջատումը, պետության և անհատի փոխադարձ պատասխանատվությունը, ներքին օրենսդրության համապատասխանությունը միջազգային իրավունքի հանրաճանաչ նորմերին ու սկզբունքներին, օրենսդրական կամքի նկատմամբ վերահսկողությունը: Այս հեղինակը հստակ չի առանձնացնում օրենքի գերակայությունը, չնայած այն ենթադրվում է: Մյուս կողմից միանգամից առաջ է քաշում մարդու իրավունքների իրական լինելը, առանց դրա օրենսդրական ճանաչման: Արժանին այն է, որ իրավական պետության սկզբունք է համարում միջազգային իրավունքի հանրաճանաչ նորմերն ու սկզբունքները:

Մ. Մ. Ռաստրովն իրավական պետությունը բնութագրում է որպես իրավունքի և օրենքի իշխանության տակ գործող պետություն: «Իրավունքը պետության համեմատ ունի առաջնայնություն, պետությունը ոչ այլ ինչ է, եթե ոչ ուժ, որ հանձնված է ծառայության իրավունքին: ...Պետությունը սերտ կապված է իրավունքով, կարող է մշակել և ընդունել այս կամ այն օրենքը, սակայն իր հերթին պարտավոր է գործել օրենքի շրջանակում՝ ենթարկվելով դրան... Պետությունը ընդատյա է իր սեփական դատարանին և կարող է դատապարտվել»:

Մեկ այլ մոտեցման համաձայն՝ «Իրավական պետությունում ստեղծվում են պայմաններ մարդու և քաղաքացու իրավունքների և ազատությունների առավել լրիվ ապահովման համար, ինչպես նաև չարաշահումների կանխման նպատակով քաղաքական իշխանությանն իրավունքով սահմանափակման համար»:

Իրավական պետության տեսության մեջ տարակարծիքություն կա նաև նման պետությանը վերագրվող սկզբունքների հարցում: Այս հիմնահարցում, մեր կարծիքով, արժանին պետք է տալ Վ. Լազարևի և Ս. Լիպենի մոտեցումներին, որ «տարբեր տեսաբաններ, դատելով նույն ուղղությամբ, թվարկում են իրավական պետության զանազան սկզբունքներ, ուշադրությունը հրավիրում են այդ հայեցակարգի այս կամ այն հիմնախնդրի վրա»: Տեսաբանների մի մասը իրավական պետության սկզբունքներ են համարում՝ հասարակական կյանքի բոլոր ոլորտներում իրավունքի գերակայությունը, պետության և նրա մարմինների սահմանափակվածությունը օրենքով, անհատի ազատության, նրա իրավունքների և շահերի, պատվի և արժանապատվության անխախտելիությունը, դրանց

պահպանությունը և երաշխավորվածությունը, պետության և անհատի փոխադարձ պատասխանատվությունը, օրենքների և այլ իրավական ակտերի իրականացման նկատմամբ արդյունավետ վերահսկողության և հսկողության ձևերը:

Հեղինակների մյուս խումբը իրավական պետության կառույցը ներկայացնում է հատկանիշների միջոցով, մասնավորապես՝ օրենքի (իրավունքի) գերակայությունը, իշխանությունների բաժանումը, անհատի իրավունքների ու ազատությունների իրական ապահովումը, զարգացած քաղաքացիական հասարակության առկայությունը, քաղաքական ժողովրդավարական ինստիտուտները, սահմանադրական օրենքի գերակայությունը և իրավական գործողությունը, պետական իշխանության ինքնիշխանությունը, դատարանի բարձրացումը՝ որպես իրավական պետության ապահովման միջոց, օրենքների համապատասխանությունն իրավունքին և պետական իշխանության համակարգի իրավական կազմակերպումը:

Նշված տեսակետների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ իրավական պետության վերաբերյալ չկա միասնական տեսական պատկերացում: Մեր կարծիքով, այդ մոտեցումներում մեթոդաբանորեն ճիշտ են այն գիտնականները, ովքեր իրավական պետության կառույցի ձևավորումը պայմանավորում են իրավունքի գերակայության սկզբունքի գործողությամբ: Օրինակ՝ «իրավական պետությունն իրավունքի գերակայության հիման վրա ձևավորված հասարակական քաղաքական կազմակերպություն է, որի հիմնական առաքելությունն է մարդու և քաղաքացու իրավունքների ու ազատությունների երաշխավորված պաշտպանությունը և պետական իշխանության սահմանափակումը իրավունքի ուժով»¹⁴: Այդպիսին է նաև Գ. Հարությունյանի մոտեցումը, համաձայն որի պետաիրավական համակարգում օրենքի գերակայության իրավական սկզբունքին գալիս է փոխարինելու նոր ելակետային հիմնադրույթ՝ իրավունքի (իրավական օրենքի) գերակայության սկզբունքը՝ դրանից բխող հիմնարար կառուցակարգային և գործառույթային փոփոխություններով: Քաղաքացիական հասարակության կայացման չափանիշ է դառնում ոչ թե իշխանությամբ իրավունքի, այլ իրավունքով իշխանության սահմանափակումը: Այս համատեքստում իր հստակ մեթոդաբանական մոտեցմամբ աչքի է ընկնում Վ. Ներսեսյանցի իրավական պետության հայեցակարգը: Նա իրավական պետությունը ներկայացնում է հետևյալ տեսական մոդելով. ....Իրավական պետությունը՝ դրա արդի համընդհանուր տարածական իմաստով ... նորագույն ժամանակի հատուկ պետական-իրավական կառույց է, հանրային քաղաքական ոլորտում իրավունքի գերիշխանության գաղափարի իրականացման (քաղաքացիական հասարակության պայման-

ներին և պահանջմունքներին համապատասխանող) մոդել, ազատ անհատների՝ որպես պաշտոնապես ճանաչված սուբյեկտների, ի ծնե և անօտարելի (բնական) իրավունքների ու ազատությունների, սուբյեկտների հանրային-քաղաքական իշխանության զարգացած իրավական կազմակերպության նոր ձև (և նոր տիպ)»¹⁶ : Ինչպես տեսնում ենք Ներսեսյանցը իրավական պետությունը համարում է իրավունքի գերիշխանության գաղափարի գործողության հետևանքով ձևավորված պետության մոդել : Ըստ նրա՝ իրավական պետությունը հանրային-քաղաքական (պետական) իշխանության կազմակերպման հատուկ կառույց է և անհատների, հասարակության ու պետության փոխկապվածության հատուկ իրավական ձև է, որում անհրաժեշտաբար պաշտոնապես ճանաչված, ամրագրված և պահպանված են երեք բաղադրատարրեր՝ ա) մարդու և քաղաքացու ի ծնե և անքակտելի (բնական) իրավունքներն ու ազատությունները, բ) իրավական օրենքների գերակայությունը, գ) պետական իշխանության համակարգի իրավական կազմակերպումը՝ իշխանությունների բաժանման սկզբունքի հիման վրա : Պետականության այս երեք բաղադրատարրերը՝ անհատական (մարդկային) իրավական, նորմատիվ իրավական, կազմակերպական իրավական այն հատկանիշներն են, որոնցով իրավական պետությունը տարբերվում է ոչ իրավական, ավանդական պետությունից :

Վերլուծությունը հնարավորություն է տալիս նշել, որ հեղինակների՝ այս հարցում եղած բազմակարծության հետ մեկտեղ առկա են նաև մոտեցումների ընդհանրություններ : Նախ դա տրամաբանության ընդհանուր ուղղվածություն է, այսինքն՝ որ իրավական պետությունն իրավունքով սահմանափակված և կապված պետություն է, այնուհետև իրավական պետության սկզբունքների հիմնական մասը համընկնում է :

Այսպիսով, իրավունքի գերակայությունը ընդհանուր հիմնարար, իրավական սկզբունք է, որը գործում է հասարակական բոլոր համակարգերում և տարածվում է հասարակական կյանքի մասնակից բոլոր սուբյեկտների վրա: Անհատի նկատմամբ գործելուց այդ սկզբունքը նրան դարձնում է լիիրավ, ազատ և իրավահավասար սուբյեկտ՝ նրա իրավունքներին տալով առաջնայնություն: Հասարակության քաղաքական համակարգում գործողության արդյունքում իրավունքի գերակայության սկզբունքը պետությանը վերածում է սահմանափակ իրավական, ժողովրդավարական, սահմանադրական պետության, որի սկզբունքները երաշխիք են իրավունքի գերակայության կենսագործման և պետությունն իրավական դարձնելու համար:

¹ Տե՛ս Дюги Л. Социальное право, индивидуальное право и преобразование государства, М., 1909. С. V:

² Տե՛ս Нерсесянц В. С., Философия права, М., издательская группа ИНФРА. М-Норма, М., 2001. С. 124-142; Кальной И. И. Философия права. СПб., 2006. С. 197-204:

³ Տե՛ս Соколов А.Н. Правовое государство. От идеи до ее материализации. – Калининград, 2002. С. 456:

⁴ Տե՛ս Проблемы общей теории права и государства. Под общ. ред. В.С. Нерсесянца, М., 1999. С. 676:

⁵ Տե՛ս Соколов А.Н. Правовое государство. От идеи до ее материализации. – Калининград, 2002. С. 15:

⁶ Տե՛ս Соколов А.Н. Правовое государство. От идеи до ее материализации. – Калининград, 2002. С. 10:

⁷ Տե՛ս Проблемы теории государства и права. / под. Ред. В.М., Сырых, М., 2008. С. 144-148:

⁸ Տե՛ս Головистиков А.Н., Дмитриев Ю.А. Проблемы теории государства и права. М., 2005. С. 679, 685:

⁹ Տե՛ս Рассолов М.М. Актуальные проблемы теории государства и права. М., 2011. С. 371:

¹⁰ Տե՛ս Теория государства и права / под ред. Н.И. Мотузова и А.В. Малько. М., 1997. С. 160:

¹¹ Տե՛ս Лазарев В. В., Липень С.В. Теория государства и права. – М., Спарк, 2004. С. 472:

¹² Տե՛ս Кудрявцев В.М., Лукашева Е.А., Социалистическое правовое государство. // Коммунист. 1988. N 11. С. 44-55, Хропанюк В.Н. Теория государства и права, М., 1995. С. 80-89; Лазарев В.В., Липень С.В., Теория государства и права, М., Спарк, 2004. С. 468-480; Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության մեկնաբանություններ / ընդհանուր խմբագրությամբ՝ Գ. Հարությունյանի, Ս. Վաղարշյանի, - Եր., Իրավունք, 2010, էջ 43-47:

¹³ Տե՛ս Общая теория права и государства / Под ред. В.В. Лазарева. М., 1999. С. 424-428:

¹⁴ Տե՛ս Протасов В.И., Протасов Н.В. Лекции по общей теории права и государства, М., 2010. С. 529:

¹⁵ Տե՛ս Հարությունյան Գ-ազիկ, Իրավունքի գերակայության սահմանադրական երաշխիքները: Երևան, 2003, էջ 11, Шайо А. Самоограничение власти (краткий курс конституционализма). Пер. С. венг. М., 2001:

¹⁶ Տե՛ս Нерсесянц В.С. Общая теория права и государства. М., 2000. С. 308:

¹⁷ Տե՛ս Վ. Ներսեսյանցը իրավական պետության հասկացությունը (մոդելը) կառուցում է ավանդական և իրավական պետության համեմատության վրա, առաջ է քաշում իրավական պետությանը բնորոշ բաղադրատարրերը՝ իրավական պետության հատկանիշները, իսկ այնուհետև սահմանում է իրավական պետության հասկացությունը:

¹⁸ Տե՛ս Нерсесянц В.С. Общая теория права и государства. М., 1999. С. 388:

РЕЗЮМЕ

Верховенство права и концепция правового государства

В этой статье мы попытались проанализировать соотношение верховенства права – как всеобщего правового принципа, и концепции правового государства, которое является довольно современной научной проблемой.

Анализ права и его принципов, государства и его принципов со структурно-функциональных позиций позволяет утверждать, что все принципы права, в том числе и верховенство права в более общем плане, является действующим принципом во всех общественных системах, более чем правовое государство и характерные ему принципы.

Теоретический анализ, проведенный в статье, подтверждает, что верховенства права является не принципом правового государства, а всеобщим принципом права, которое действует в правовой системе общества, в первую очередь, благодаря свойствам, характерным праву, оставляет систематизирующее влияние на все общественные под-системы, в том числе – на государство, как главный субъект политической системы. Вследствие действия принципа верховенства права, государство, из традиционного или “легального государства” превращается в правовое, то есть в государство, ограниченное не только законом, но, в особенности, ограниченное правом.

SUMMARY

The Superiority of the Law and the Concept of the Legal State

In this article we tried to analyze the correlation of the law superiority as a common law principle, and the legal state conception, which is a quite modern scientific problem.

The analysis of the law and its principles, state and its principles from the structural-functional positions lets state, that all legal principles, including the superiority of law more generally, is a more acting principle in all public systems, more than the legal state and the principles characteristic to it .

The held theoretical analysis in the article confirms that the superiority of the law is not a principle of a legal state, but a common principle of law, which acts in the legal system of the public, first of all, thanks to the characteristic to the law features, takes systematizing influence on all the public sub-systems, including the state – as a main subject of the political system. In the consequence of the law superiority principle action, the state, from the traditional or “legal state” turns into juridical, i. e. it is restricted not only by the law, but also especially by the legality.